

מאידאנק

בעיניו של הצייר החייל

זינובי טולקצ'ב Zinowij Tołkaczew

סתיו 1944

הבאה ועריכה: נורית אשכנזי

נובמבר 2008

הקדשה

את המצגת הזאת אני מקדישה לאבי – אפרים שילה (שולץ).

אבי איש המוסד לעלייה ב', הגיע לפולין בשנת 1946 לאחר שנות פעילות בהצלת יהודים

תמיד בזהות

מאז 1942 דרך פרס, לבנון, סוריה, מצרים וארצות הבלקן. שאולה כעיתונאי אמריקאי.

עם הגיעו לפולין ההרוסה שבשליטת הסובייטים כאורח שר ההסברה הפולני דאז, הוא ביקר במחנות ההשמדה. במיידאנק ואושוויץ-בירקנאו, הכל היה מפוזר, או ארוז בחבילות, חבילות שאותן הגרמנים הנסוגים לא הספיקו להוציא ולקחת עמם. שיער הקורבנות היה עדיין במיכלים גדולים.

במיידאנק הוא נעמד הלום מול מיכל עם ערימות שיער כשבתוך אחד מהם, צמה ארוכה בלונדית. הוא דימה לעצמו שזו הצמה של אחותו חנה'לה שכנראה נספתה במיידאנק, עמד נחנק ולא יכול לזוז. משבושש לחזור למכונית, הגיע המארח אליו ושאל אותו: "מה קרה לך? מדוע אינך יכול לזוז?". אבי נעקר ממקומו, חזר למכוניתו של שר ההסברה המארח, וזה נתן לו במתנה את אלבום ציורי מיידאנק של זינובי טולקצ'ב Zinowij Tołkaczew.

הצייר טולקצ'ב יליד 1903, היה בן 41 כששרת כחייל ביחידות הסוביטיות ששחררו את לובלין ומיידאנק ביולי 1944 ואת מחנות אושוויץ ב-1945. תפקידו כצייר מטעם, היה לצייר את שרואות עיניו. הוא צייר את התמונות בסתיו 1944, והן הודפסו בוורשה ההרוסה בשנת 1945. התמונות שמשו כנראה את הרוסים במערכת ההסברה שלהם לאחר המלחמה, ויתכן וסייעו במשפטים שבהם נשפטו הגרמנים לאחר מכן. התמונות מלמדות כיצד נראה מחנה מיידאנק עם כניסת הרוסים למקום, ולכן נראות לי כבעלות חשיבות רבה. מצאתי את האלבום באופן מקרי לחלוטין. הוא היה מונח כאבן שאין לה הופכין בספרייתו של אבי שהיה עסוק בארץ בבניית העתיד.

נורית אשכנזי (שילה)

זינובי טולקצ'ב – Zinowij Tołkaczew

מיידאנק[1] - מחנה השמדה

"יידעו המענים הנאצים שלא ימלטו ויענשו על פשעיהם. ידם המענישה של העמים המדוכאים תשיג אותם [2].
י. סטלין"

"מחנה הריכוז במידאנק, הוקם בשנת 1941 כפרבר של לובלין. המחנה נוסד שמונה שנים לאחר עליית הנאצים לשלטון בגרמניה, ושנתיים לאחר שהגרמנים הכריזו על עצמם כאדוני פולין. כל הניסיון שנצבר במשך שנים אלו בחריצות, שקדנות וקפדנות, נוצל בידיהם כשהם לא פוסחים על שום שיטה מטורפת לביטוי המבחיל של "שלטונם" שהונחת בשיטות עבודה חדשות של פשע וטרור.

התאכזרות בהמית ומנוונת של יחידים, ודיכוי של מנהלת המחנה אשר התאמנה בפיתוח נטיותיה המולדות לאדנות, דרבון ומימוש יצרים חסרי כל רסן. כל אלה היוו בתוך הנסיבות, פיתיון לנשמותיהם.

יותר מכך, כאשר הכבישים שהוליכו אל המחנה הובילו המוני בני אדם מדוכאים כרוחות רפאים, כאשר דלתות הבלוקים הסתירו את הצפיפות באולמות ואת התרוקנותם מתושביהם המתים בהמוניהם בתהליך שלא חדל בשום יום ובשום עונה מעונות השנה, אז החלה אורגיה עם בעלי חי ופשע של תשוקה השתולל במקום. חיי היום יום במחנה, היו שרשרת אין סופית של סבל רוחני ופיזי בל יתואר, אשר נולד מתוך דמיון מפלצתי, לידה החוויר התליין צמא הדם מתקופת ימי הביניים. דבר לא הפריע להתנהלות זו, גם לא הדם הקרוש שנותר לאחר טבח ושחיטה.

[1] הוצאת: Spółdzielnia Wydawnicza "Czytelnil" Warsaw 1945 Mcmxlv
[2] המבוא לאלבום כתוב בפולנית, רוסית, צרפתית ואנגלית. תרגום מאנגלית: נורית אשכנזי

כאשר מנהלי המחנה עמדו בחזית ערימות גוויות האסירים הנרצחים, צץ בראשם רעיון חדש, ומתוך גוויותיהם המרקיבות והמצחינות של האסירים ונשמותיהם, התגלו מקורות חדשים של השראה: מכונות ירייה יוחלפו בתאי גז וגופם של אלה המזילים דמעה מתוך ייסורי גסיסה, ייחנק בגז הצקלון הצהוב, יישרף בקרמטוריום ואפרם ידשן ביעילות ובחסכוניות את שטחי הקרקע הנרחבים של גינות מטבח המחנה. רק ההוצאות להורג יישארו כמות שהן ולא יוחלפו בשיטות השמדה יותר מודרניות.

שמועות מעורפלות על מחנה הדמעות והמוות, התעלמו מגדרות התיל הכפולים, הקוצניים והמחושמלים במתח גבוה שהקיפו את המחנה, אך התרוצצו במהירות וגרמו לפחד ולאימה גדולה.

אנחנו ידענו על מיידאנק.

ידענו שמעבר לדלתות המחנה חייבת להיות חקוקה הכתובת שדנטה ראה על הדלתות, לגיהינום:

אתה הנכנס לכאן - היפרד מכל תקווה

האמת כולה נודעה לנו רק עם כניסתו המנצחת והמתפרצת של הצבא האדום שפתח את דלתות המחנה. המוות התבטא דרך פיותיהם המקוננים והמספידים של הניצולים שספרו במלוא העוצמה את סיפור האימה של חייהם במחנה. ההרס והמוות קבלו חיזוק מתוך השקט והגילויים בעדויות הרבות, ובהוכחות הפשעים שהגרמנים השאירו מאחריהם. מהם למדנו שבמיידאנק חיו ומתו אזרחים מכל יבשת אירופה. מטרתו העיקרית של מחנה ההשמדה מיידאנק, הייתה לפני הכול, בית קברות לשלוש אומות: פולנים, רוסים ויהודים.

למדנו, שבין הקורבנות היו אלפי ילדים קטנים שמותם היווה עדות של אימותיהם.

למדנו, כי היו גברים שידעו כמו שהיו גברים שידיהם מיובלות וקשוחות, שנספו מדוכאים ומוכים למוות, או נחנקו בגז.

למדנו, שכבודן של נשים חולל בנוכחות בעליהן או משפחתן ולמרות זאת, הפגינו כוח סבל רב במשך חודשים ושנים בעבודת פרך כשדבר לא מצפה להן לבד מחדר הגז.

למדנו, יותר ממה שהכרתנו מסוגלת לספוג ולהכיל, ויותר ממה שפה האדם מסוגל לומר.

בין שורות הצבא האדום שהגיע למיידאנק היה חייל ואומן – הצייר זינובי טולקצ'ב

Zinovii Tolkachev מקייב, שתּרם לנו את הביטוי הרגשי העז ביותר.

הוא הגיע אלינו כשלבּו חישב להתפּוּץ בגלל ההרס האדיר והפשעים המבחילים שהגרמנים הותירו בכבישים ובדרכים. כל זה ביחד עם סיפורי הקדושים מרטיטי הלב של מי שחי, סבל ומת במיידאנק, הותיר בו חריצים מדממים מלוא החופניים .

כעת, העולם מקבל את היבול שצמח מן הזרע המיוחד הזה, יבול שיחדור להכרה האנושית - היום ובמאות שתבאנה.

זינובי טולקצ'ב Zinovii Tolkachev, נולד בשנת 1903 בשצ'דרין Shtchedrin, עיירת שדה קטנה ליד בובריסק.

הוא סיים בהצלחה את לימודיו במכון לאומנות במוסקבה ובקייב, שבה אף הרצה במשך חמש שנים.

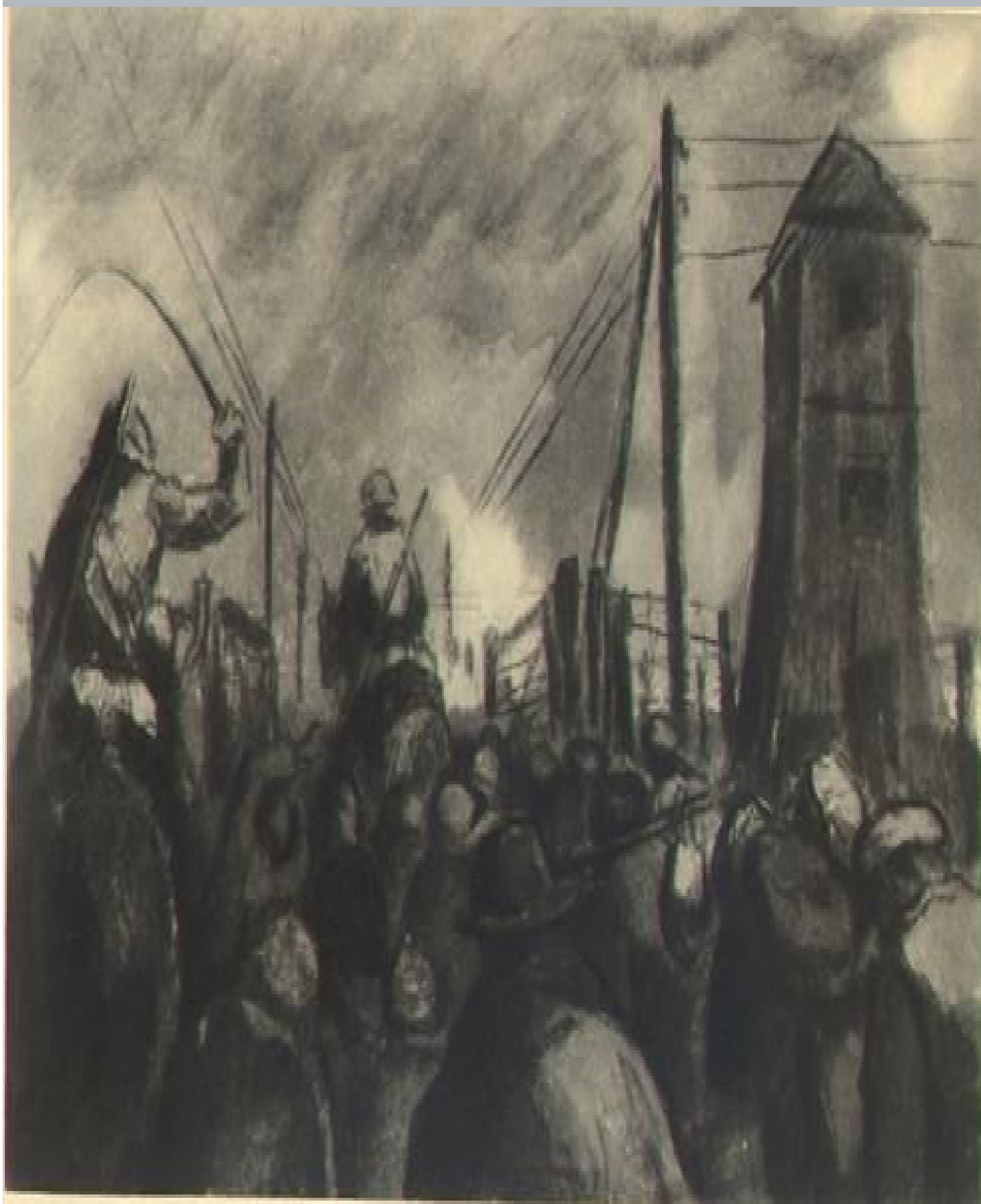
תערוכות של תמונותיו הוצגו במוסקבה, לנינגרד, חרקוב, קייב, אודסה, סטלינו, וורושילובגרד, וורשה, פראג, אמסטרדם, קופנהגן, ונציה, לונדון, פילדלפיה ובמקומות אחרים. מוזיאונים רבים ברוסיה, אירופה ואמריקה רכשו את תמונותיו. במקביל, טולקצ'ב התפרסם כמאייר של ספרי סופרים רוסים וביניהם, מ. גורקי, ד. פורמנוב, ל. פיירוומסקי ונ. אוסטרובסקי.

במלחמה כנגד הפולש הגרמני, יצר האומן סדרת תמונות שנושאן הוא "הכובשים" ובסתיו 1944, הוא עובד על תמונות המציגות את מחנה ההשמדה מיידאנק".

הכביש

המקום שממנו איש לא חזר

מגדלי השמירה

האיש המסומן

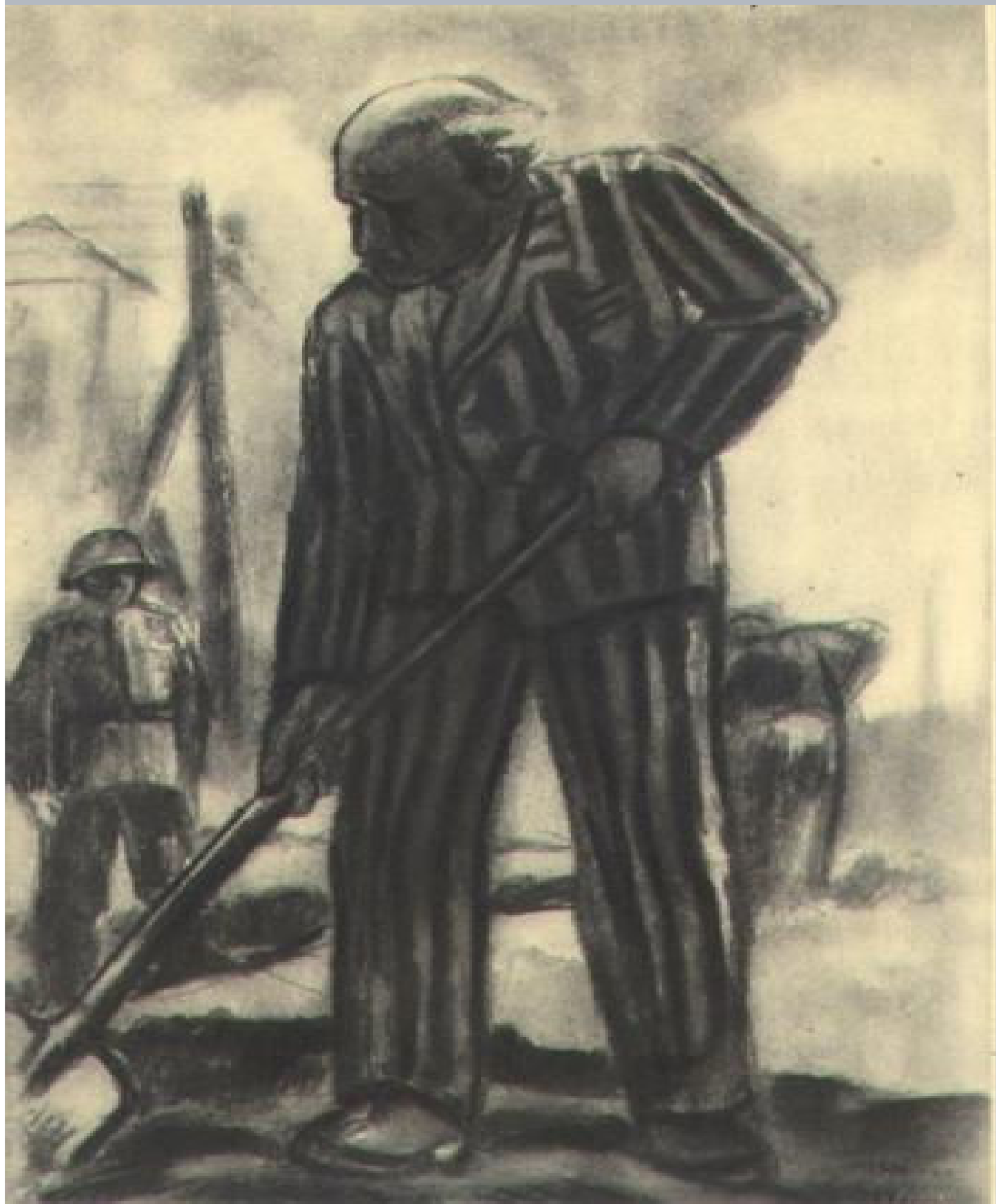
איש ללא שם

מסדר

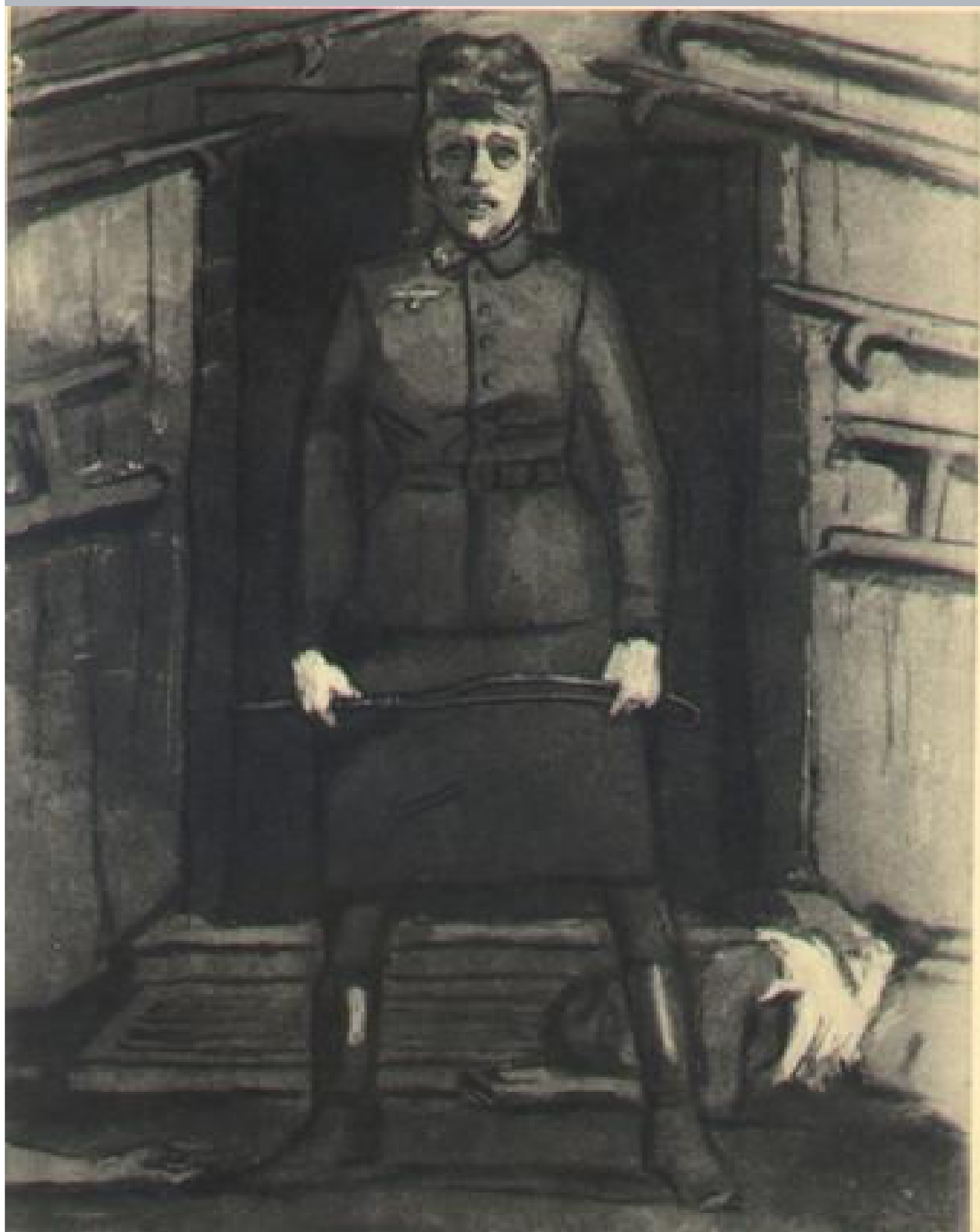
הפרופסור מאתונה

הסעודה

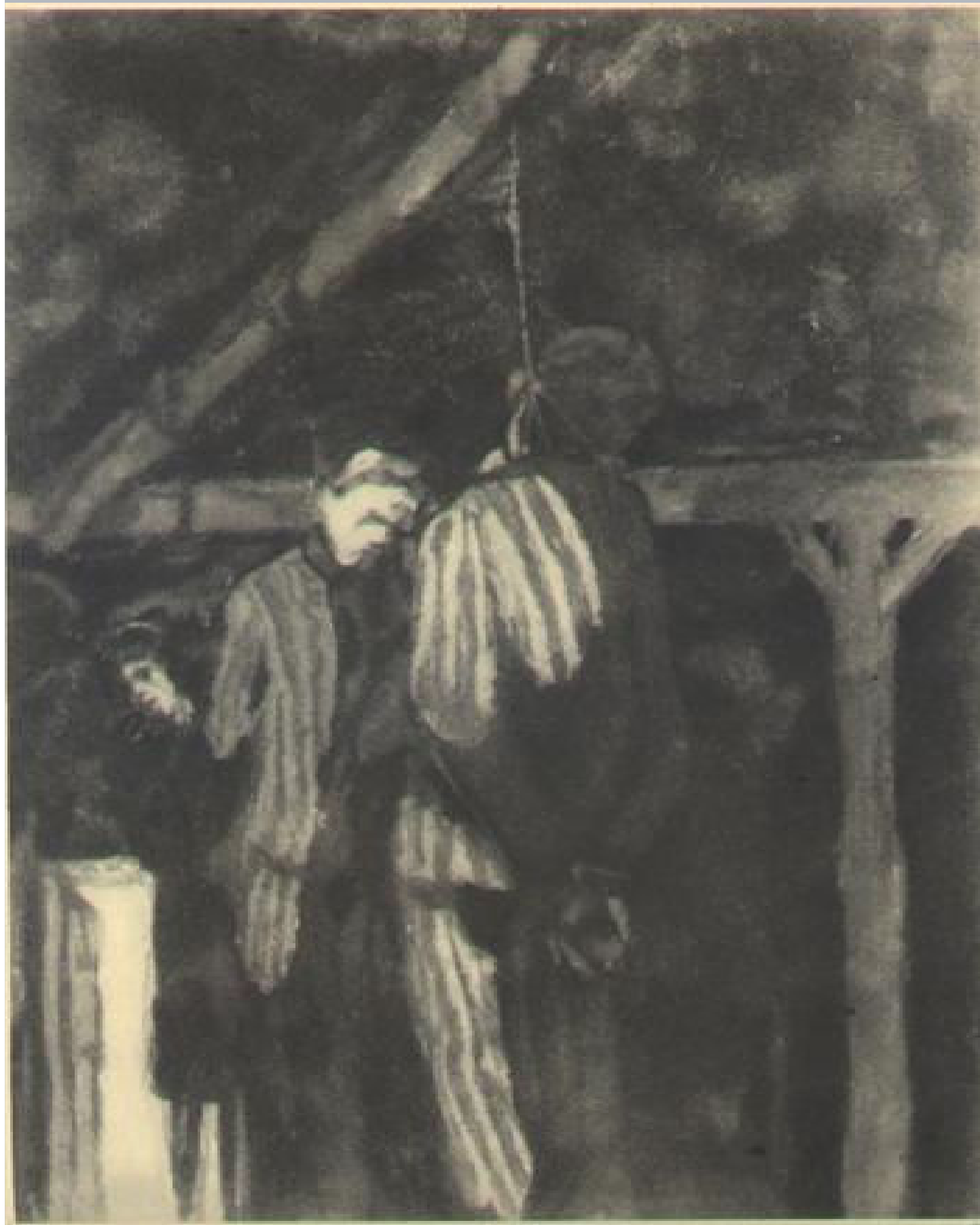
המשגיחה

אמהות

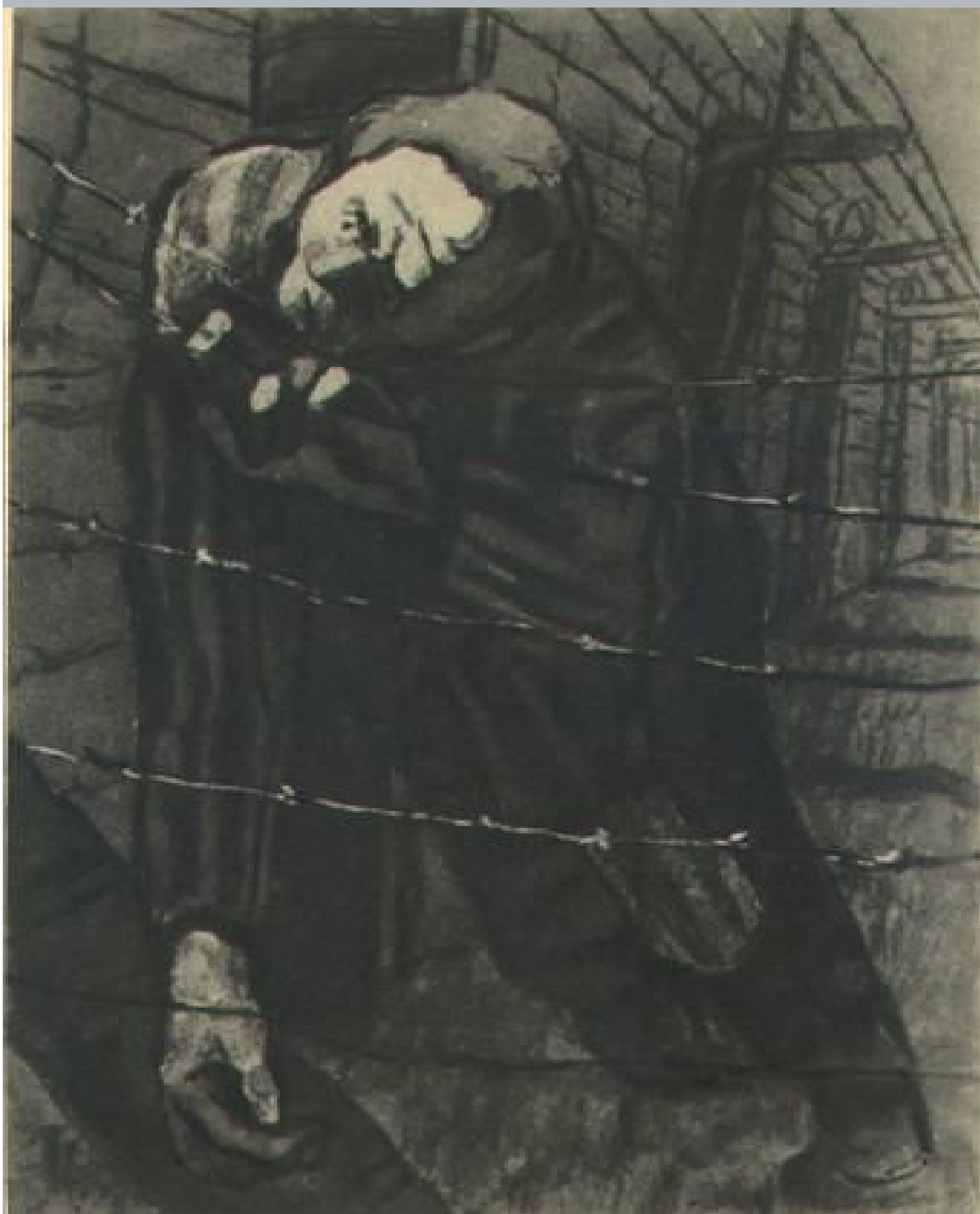
גרדום

בחורשה ליד לובלין

זרם מתח גבוה

עגלת המוות

גז – מצלמה A

גז – מצלמה B

ילדים...ילדים...

שתי נשים

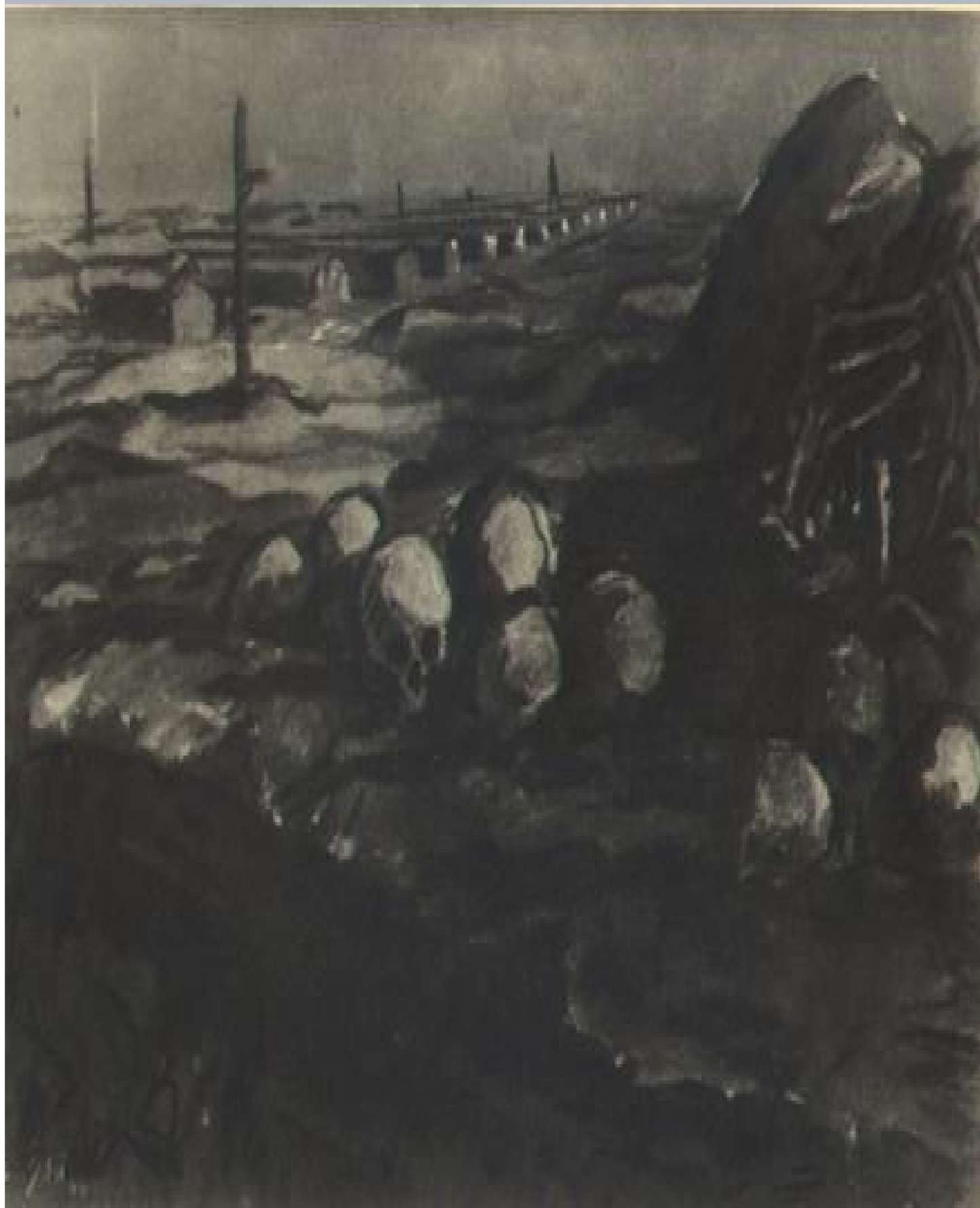
מזכרות למשפחה

הכבשנים מעשנים

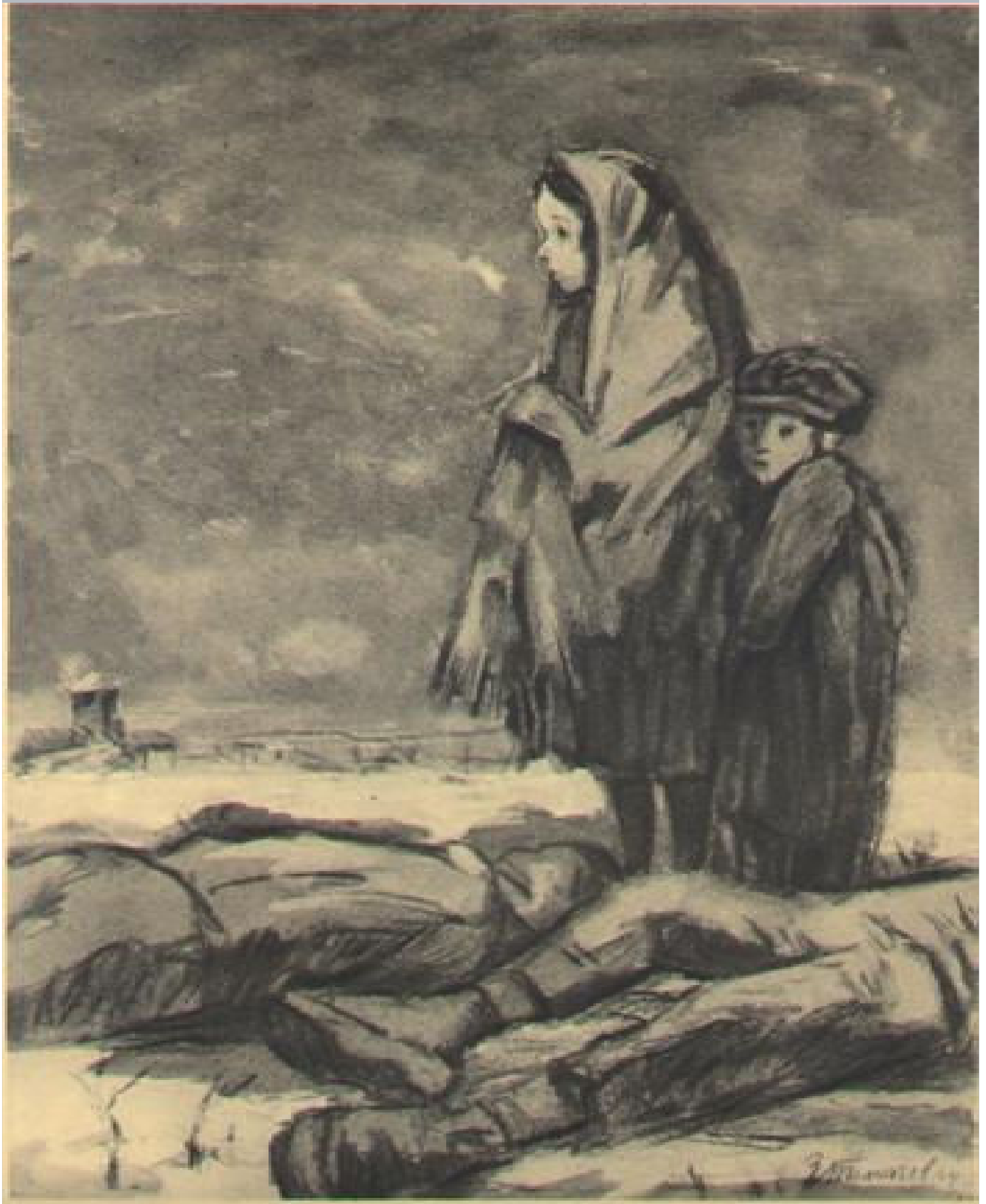
דבר לא נותר, רק עצמות

טלית כותנה

3.11.1943 "חג הקציר"

שלושה גרמנים

נשים מחוללות

חורף

פרחי הקמומיל

במיידאנק

